

RIMSKI NAGROBNIK Z BERNARDINA V PORTOROŽU

ELICA BOLTIN-TOME

Pomorski muzej »Sergej Mašera«, Piran

Med kopanjem temeljev za zgradbo V₁ objekta Trg in vas (Plaza & village courtyard) novega turističnega naselja na Bernardinu pri Portorožu je bil najden dobro ohranjen rimski nagrobnik iz peščenca. Arheolog Pomorskega muzeja »Sergej Mašera« v Piranu, ki si je najdbo prvi ogledal, kamna žal ni našel več in situ, ker so ga delavci že prenesli v neposredno bližino najdišča samega.

Po pripovedovanju delavcev je kamen ležal 29 m jugovzhodno od razvalin vzhodne stene prezbiterija, skoraj že povsem porušene cerkvice Sv. Bernardina in 1,8 m do 2 m globoko v plasti gramoza. Kot je bilo opaziti v izkopnem profilu je bila plast različno debela, kar tudi ni čudno, saj so samostanski prostori ob cerkvi po letu 1805, ko so izgubili svoj prvotni namen, pa do danes služili za skladišče gradbenega materiala. Zato tudi ni izključeno, da je bil najdeni napisni kamen prinesen na Bernardin od drugod skupaj z drugim gradbenim materialom ali odpadnim kamenjem.

Lepo obdelan, vendar danes že nekoliko okrušen kamen je 86 cm visok, 57 cm širok in 18 cm debel. Na zgornji polovici gladke in ob robovih neprofilirane sprednje strani kamna je ohranjen dobro čitljiv napis, izveden v petih vrstah. Črke posameznih vrst se skoraj enakomerno zmanjšujejo, tako da so v prvi vrsti 7,5 cm, v drugi 5,5 cm, v tretji 4,5 cm, v četrti 3,5 cm in v peti vrsti 2,5 cm visoke (sl. 1).

*C(aio) Liburnio | C(ais) f(ilio) Valenti | Achaicus
lib(ertus) | v(ivus) f(ecit) sibi et suisque omnibus.*

Napis je pisan v kapitali s pomanjšano črko O (v prvi vrsti) in s podaljšanima črkama T in I (slednja le v četrti vrsti), kar opozarja na zgodnejši čas. Pa tudi na osnovi besedila in deloma oblike črk menimo, da nagrobnik izhaja iz konca prvega oz. drugega st. n. š. Povsem odveč je *que* v besedi *omnibus-que* v četrti vrsti napisa.

Iz vsebine napisa izvemo, da je oproščenec *Achaicus* že za časa svojega življenja postavil nagrobnik Gaju Liburniju Gajeveemu sinu Valensu, sebi in vsem svojim. Po vsej verjetnosti je z edinim osebnim imenom *Achaicus* ozna-

čeno poreklo oproščenca, kar često zasledimo v rimski onomastici. Oproščene *Achaicus*, ki bo po vsej verjetnosti poslej nosil v imenu *C. Liburnius C. lib. Achaicus* gentilno ime svojega gospodarja, naj bi potemtakem izhajal neke iz province Ahaje.

Na osnovi navedenega primera oproščenca Ahaika pa se upravičeno vprašamo ali lahko tudi v gentilnem imenu *Liburnius* vidimo oznako etnične oz. regionalne pripadnosti njegovega nosilca.

Z vprašanjem, ki se nanaša na tovrstno izpovednost gentilnega imena *Liburnius* se strokovnjaki že dalj časa ukvarjajo. Napisi s tem imenom se namreč pojavljajo na območju zapadnih in vzhodnih provinc imperija, zlasti pa v Italiji, predvsem v glavnem mestu Rimu, medtem ko sta do sedaj znana iz Dalmacije le dva primera, kot navaja M. Suić, ki je temu vprašanju v zadnjem času posvetil več pozornosti.¹

Na osnovi analize tridesetih napisov z gentilnim imenom *Liburnius* ter osmih napisov s kognomenom *Liburnus* je prišel do nekaterih ugotovitev, ki osvetljujejo nastanek tega imena.

Po mnenju M. Suića je velika večina gentilicijev *Liburnius* nastala iz apelativa *liburnus*, *liburna*, ki kot taki nimajo nobene zveze z etničnim imenom Liburnov. Prav tako niso etnično vezani z Liburni tisti, katerih gentilno ime *Liburnius* je nastalo na domačih tleh. Veliko oseb, ki se v napisih javlja z imenom *Liburnus*, *Liburnius*, pa po ugotovitvah M. Suića pripada sloju osvojenih sužnjev ali izhaja iz njih, zato jim on odreja liburnijsko ali tudi širšo ilirsko pripadnost.

Iz gornje razlage ter našega primera oproščenca Ahaika lahko povzamemo, kako nesigurno bi bilo na osnovi v napisu navedenega gentilnega imena *C. Liburnius* pripisovati njegovemu nosilcu tudi etnično pripadnost.

Med gradbenimi deli, ki so zajela domala ves hrib Bernardin od morske obale na jugozahodu pa do nove ceste Piran—Portorož, so bili razen opisanega rimskega nagrobnika najdeni le še fragmenti rimskih amfor in opek, ki so ležali v vrhnji plasti zemlje. Na osnovi teh drobnih najdb je bilo na Bernardinu izkopanih več manjših sond jugovzhodno in vzhodno od razvalin cerkve sv. Bernardina, ki je bila vključena v frančiškanski samostanski kompleks iz leta 1452. Ob južni in zahodni fasadi cerkvice pa sta bili izkopani dve sondi (23 m × 2,5 m). Povsod smo naleteli le na temelje in ruševine mlajših zidov. Najstarejši so bili temelji križnega hodnika frančiškanskega samostana in uničeno skeletno grobišče bržkone iz tistega časa.

Arheolog muzeja je nadzoroval tudi večino zemeljskih izkopov za stavbe novega naselja, nikjer ni bilo opaziti ostankov antičnih arhitektonskih objektov, čeprav smo jih na osnovi drobnih, na površju najdenih naselbinskih ostankov upravičeno pričakovali.

¹ M. Suić, *Liburnus(a)*, *Liburnius(ia)* u rimskoj onomastici, *Diadora* (Zadar) 4 (1968), 105—115.

CLIBVRNI^o
C·F·VALENTI·
ACHAICVS·LIB·
V·F·SIBI·ET·SVISQVE·
·OMNIBVS·

1 Rimski nagrobnik z Bernardina v Portorožu (Piran). —
Bernardin in Portorož (Piran), römischer Grabstein

DAS RÖMISCHE GRABMAL VON BERNARDIN IN PORTOROŽ

Zusammenfassung

Beim Bau der neuen Touristen-Siedlung in Bernardin bei Portorož wurde in unmittelbarer Nähe der Kirchenruine St. Bernardin ein römisches Grabmal aus Sandstein gefunden (Abb. 1).

Aus dem Inhalt der Inschrift geht hervor, daß der Freigelassene Achaicus noch zu Lebzeiten dem Gaius Liburnius, dessen Sohn Valens, sich selbst und allen seinen Angehörigen ein Denkmal errichtet hat. Der Freigelassene, der als neuen Namen (*C. Liburnius C. lib. Achaicus*) den Gentilnamen seines Herrn trägt, stammt aus der Provinz Achaia. Auffallend ist in erster Linie der Gentilname *Liburnius*. Auf Grund der Schlußfolgerungen, die M. Suić in seinem Werk: »*Liburnius(a), Liburnius (ia) u rimskoj onomastici*« (Diadora [1968] S. 93 f.) dargelegt hat, ist es unsicher, anhand solcher Gentilnamen Aufschluß über die Familie zu erhalten. Das wird auch durch das Beispiel unseres Freigelassenen *Achaicus* bestätigt, der nach seiner Freilassung den Gentilnamen seines Herrn *Liburnius* trägt.